

Wykład 5

Synchronizacja (część II)

Wady semaforów

- Jeden z pierwszych mechanizmów synchronizacji
- Generalnie jest to mechanizm bardzo niskiego poziomu - trochę odpowiadający programowaniu w assemblerze.
- Duża podatność na błędy, trudno wykazać poprawność programu
- Przykład: Jeżeli zapomnimy o operacji V, nastąpi blokada
- Bardziej strukturalne mechanizmy synchronizacji
 - Regiony krytyczne
 - Monitory

Regiony krytyczne

- Współdzielona zmienna v typu T jest deklarowana jako:

var v : shared T

- Dostęp do zmiennej v wykonywany przy pomocy operacji

region v when B do S

- B jest wyrażeniem logicznym
- Tak długo, jak instrukcja S się wykonuje, żaden inny proces nie może się odwołać do zmiennej v .
- Jeżeli wyrażenie B nie jest spełnione, to proces jest wstrzymywany do momentu jego spełnienia.

Przykład: producent-konsument z ograniczonym buforem

```
var buffer: shared record
```

```
    pool: array [0..n-1] of item;  
        count,in,out: integer
```

```
end;
```

```
region buffer when count < n  
    do begin
```

```
        pool[in] := nextp;  
        in := in+1 mod n;  
        count := count + 1;
```

```
    end;
```

```
region buffer when count > 0  
    do begin
```

```
        nextc := pool[out];  
        out := out+1 mod n;  
        count := count - 1;
```

```
    end;
```

- Deklaracja zmiennej współdzielonej.

- Wstawienie elementu *nextp* do bufora. (Producent).

- Usunięcie elementu *nextc* z bufora (Konsument).

Idea monitora (a właściwie zmiennej warunkowej)

- Udostępnienie procesom operacji pozwalającej procesowi wejść w stan uśpienia (zablokowania) – *wait* oraz operacji *signal* pozwalającej na uśpienie obudzonego procesu.
- Ale tu natrafiamy na (stary) problem wyścigów, który ilustruje poniższy przykład:

```
if (Jeszcze_nie_bylo_zdarzenia_muszę_wykonać_wait)
    wait() // to zaczekam
```

- Co się stanie, jeżeli zdarzenie na które czeka proces zajdzie po instrukcji *if*, ale przed uśpieniem procesu ? Proces zgubi zdarzenie (i być może nigdy się nie obudzi)
- W takim razie wykonajmy cały ten kod wewnątrz sekcji krytycznej ?
 - Ale gdy proces wykona *wait()* - to przejdzie w stan uśpienia nie zwalniając sekcji krytycznej. Przy próbie wejścia do sekcji przez inny proces na pewno dojdzie do blokady.
- Rozwiązanie: Atomowa operacja *wait* powodująca jednoczesne uśpienie procesu i wyjście z sekcji krytycznej

Monitory

```
monitor mon {  
    int foo;  
    int bar;  
    public void proc1(...) {  
    }  
    public void proc2(...) {  
    }  
};
```

- Pseudokod przypominający definicję klasy C++.
- Współdzielone zmienne *foo* oraz *bar* są dostępne wyłącznie z procedur monitora.
- Procesy synchronizują się wywołując procedury monitora (np. *proc1* i *proc2*)
 - Tylko jeden proces (wątek) może w danej chwili przebywać w procedurze monitora. Gwarantuje to automatycznie wzajemne wykluczanie.
- Mówimy że proces “*przebywa wewnątrz monitora*”.

Zmienne warunkowe (ang. condition)

- Problem: proces postanawia zaczekać wewnątrz monitora aż zajdzie zdarzenie sygnalizowane przez inny proces.
 - Jeżeli proces po prostu zacznie czekać, nastąpi blokada, bo żaden inny proces nie będzie mógł wejść do monitora i zasygnalizować zdarzenia.
- Zmienne warunkowa (typu condition). Proces, **będący wewnątrz monitora**, może wykonać na niej dwie operacje.
 - Niech deklaracja ma postać: *Condition C*;
 - *C.wait()* Zawiesza wykonanie procesu, i jednocześnie zwalnia monitor pozwalając innym procesom wejść do monitora.
 - *C.signal()* Jeżeli nie ma procesów zawieszonych przez operację *wait* nic się nie dzieje. W przeciwnym wypadku dokładnie jeden proces zawieszony przez operację *wait* zostanie wznowiony. (od następnej instrukcji po *wait*).
 - Możliwa jest trzecia operacja *C.signallAll()* wznowiająca wszystkie zawieszone procesy.

Przykład 1: Implementacja semafora zliczającego przy pomocy monitora

```
monitor Semafor {
    int Licznik;
    Condition NieZero;

    // coś na kształt konstruktora
    Semafor(int i) {
        Licznik=i;
    }

    void P() {
        if (Licznik==0)
            NieZero.wait();
        Licznik=Licznik-1;
    }

    void V() {
        Licznik=Licznik+1;
        NieZero.signal();
    }
};
```

- Deklaracja:
 - Semafor S(1);
- Proces **potrzebujący** wzajemnego wykluczania.

S.P()

// sekcja krytyczna

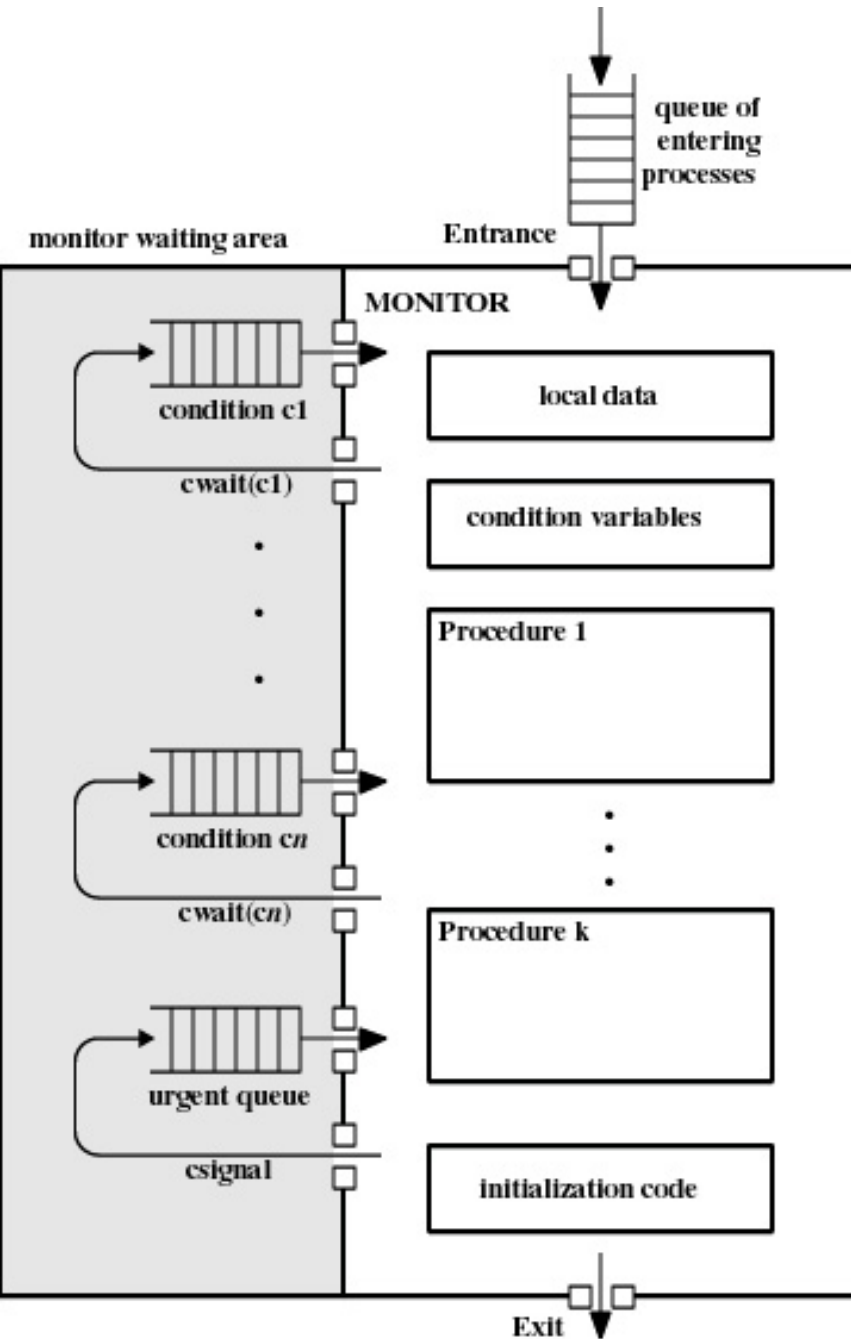
S.V()

// pozostałe czynności

Semantyka Hoare'a i semantyka Mesa

- Przypuśćmy że proces P wykonał operację *wait* i został zawieszony. Po jakimś czasie proces Q wykonuje operację *signal* odblokowując P.
- Problem: który proces dalej kontynuuje pracę: P czy Q. Zgodnie z zasadą działania monitora tylko jeden proces może kontynuować pracę.
- Semantyka Mesa
 - Proces który wywołał operację *signal* (Q) kontynuuje pierwszy.
 - P może wznowić działanie, gdy Q opuści monitor.
 - Wydaje się być zgodna z logiką, po co wstrzymywać proces który zgłosił zdarzenie.
- Semantyka Hoare'a
 - Proces odblokowany (P) kontynuuje jako pierwszy.
 - Może ułatwiać pisanie poprawnych programów. W przypadku semantyki Mesa nie mamy gwarancji, że warunek, na jaki czekał P jest nadal spełniony (P powinien raz jeszcze sprawdzić warunek).
- Aby uniknąć problemów z semantyką najlepiej przyjąć że operacja *signal* jest zawsze ostatnią operacją procedury monitora.

Struktura monitora

- Zasada działania: W danej chwili w procedurze monitora może przebywać jeden proces.
- Z każdą zmienną warunkową związana jest kolejka procesów, które wywołały *wait* i oczekują na zasygnalizowanie operacji.
- Po zasygnalizowaniu warunku proces (który wykonał operację *signal*) przechodzi do kolejki *urgent queue*.
 - Zatem implementacja realizuje semantykę Hoare'a

Przykład 2: Problem producent-konsument z buforem cyklicznym

```
monitor ProducentKonsument {
    int Licznik=0,in=0,out=0;
    Condition Pełny;
    Condition Pusty;
    int Bufor[N];

    void Wstaw(int x) {
        if (Licznik==n)
            Pełny.wait();
        Bufor[in]=x;
        in=(in+1)%N;
        Licznik++;
        Pusty.signal();
    }

    int Pobierz() {
        if (Licznik==0)
            Pusty.wait();
        int x=Bufor[out];
        out=(out+1)%N;
        Licznik=Licznik-1;
        Pełny.signal();
        return x;
    }
};
```

- Rozwiązanie dla wielu konsumentów i wielu producentów.
- Przyjmujemy, że w buforze są przechowywane liczby całkowite (int).
- Producent chcąc wstawić element do bufora wywołuje procedurę monitora *Wstaw*.
- Konsument chcąc pobrać element z bufora wywołuje *Pobierz*.
- Gdy bufor jest pusty, to konsumenci są wstrzymywani na zmiennej warunkowej *Pusty*.
- Gdy bufor jest pełny to producenci są wstrzymywani na zmiennej warunkowej *Pełny*.

Tworzenie wątku w Javie

```
class Worker extends Thread
{
    public void run() {
        System.out.println("Wątek roboczy");
    }
}

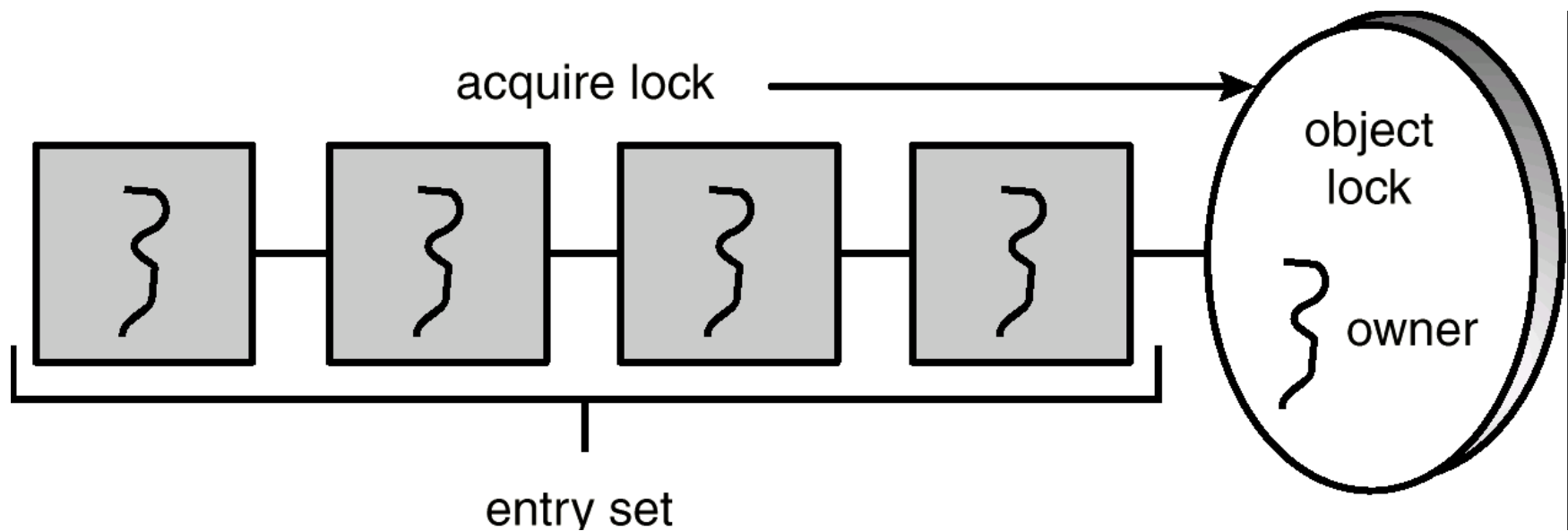
public class First
{
    public static void main(String args[]) {
        Worker runner = new Worker();
        runner.start();
        System.out.println("Wątek główny");
        runner.join();
    }
}
```

- Dwie metody:
 - Rozszerzenie klasy Thread
 - Implementacja interfejsu Runnable
- Rozszerzenie klasy Thread
 - Metoda run jest wykonywana w odrębnym wątku
 - Deklarujemy obiekt klasy
 - Metoda start() uruchamia wątek.
 - Reprezentowany przez obiekt klasy Worker.
 - Metoda join() zawiesza aktualny wątek do momentu zakończenia wątku reprezentowanego przez obiekt klasy Thread.

Metody synchronizowane w Javie

- Z **każdym** obiektem w Javie związany jest *zamek* (ang. lock).
- Metoda jest zsynchronizowana, jeżeli przed jej deklaracją stoi słowo kluczowe *synchronized*.
- Zamek gwarantuje wzajemne wykluczanie metod synchronizowanych obiektu
 - Aby wykonać metodę synchronizowaną wątek musi wejść w posiadanie zamka.
 - Wątek kończąc metodę synchronizowaną zwalnia zamek
 - Jeżeli wątek próbuje wywołać metodę synchronizowaną, a zamek jest już posiadany przez inny wątek (wykonujący właśnie metodę synchronizowaną), to jest zostaje on zablokowany i dodany kolejki wątków oczekujących na zwolnienie zamka.

Blokada (ang. lock) obiektu w Javie

Producent-konsument w Javie z semi-aktywnym oczekiwaniem

```
class ProducentKonsument {
    int Licznik=0,in=0,out=0;
    static final int N=100;
    int Bufor[N];

    public void Wstaw(int x) {
        while (Licznik==N)
            Thread.yield();
        synchronized(this) {
            Bufor[in]=x;
            in=(in+1)%N;
            Licznik++;
        }
    }

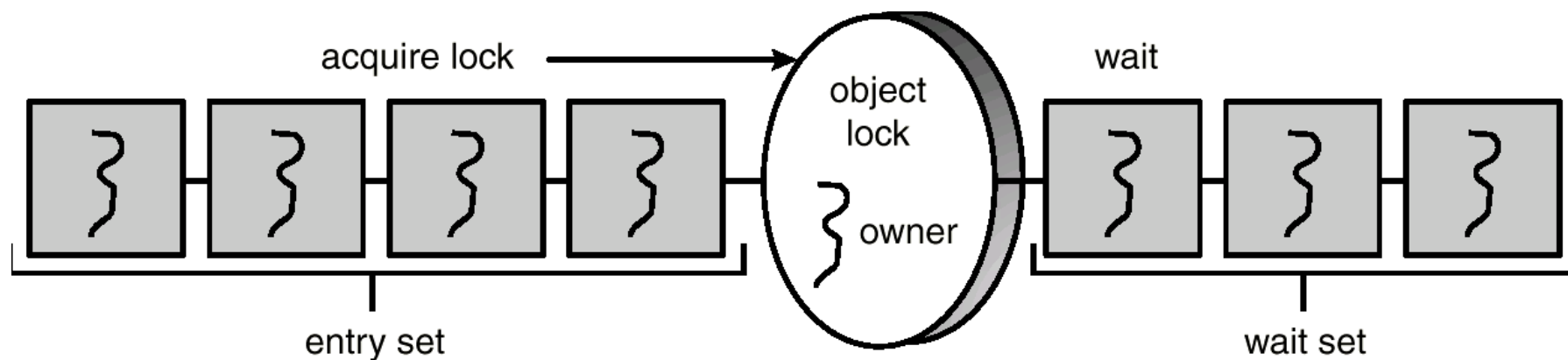
    public int Pobierz() {
        while (Licznik==N)
            Thread.yield();
        synchronized(this) {
            int x=Bufor[out];
            out=(out+1)%N;
            Licznik=Licznik-1;
        }
        return x;
    }
};
```

- Thread.yield pozwala na przekazanie sterowania innemu wątkowi lub procesowi.
 - *Ciągle jest to aktywne czekanie - nie zalecane.*
- Synchronizowany blok kodu
 - Często nie ma konieczności synchronizowania całej metody
 - W danej jeden wątek może wykonywać synchronizowany blok kodu jednego obiektu.
 - Wątek ten posiada blokadę obiektu
- W książce “Applied Operating Systems Concepts” użyto synchronizowanych metod. Czy jest to poprawne ?
- Powyższe rozwiązanie jest poprawne wyłącznie dla jednego procesu konsumenta i jednego procesu producenta. (*Dlaczego ?*).

Metody wait oraz notify

- Wątek posiadający blokadę obiektu może wykonać metodę *wait*. (tego obiektu)
 - Wątek natychmiast zwalnia blokadę (inne wątki mogą wejść w posiadanie blokady)
 - Zostaje uśpiony..
 - Umieszczany jest w kolejce wątków zawieszonych (ang. wait set) obiektu.
 - Należy obsłużyć wyjątek `InterruptedException`.
- Wątek posiadający blokadę obiektu może wykonać metodę *notify*.
 - Metoda ta sprawia, że jeden wątek z kolejki wątków zawieszonych zostanie przesunięty do kolejki wątków oczekujących na zwolnienie blokady.
- Metoda *notifyAll* powoduje przeniesienie wszystkich wątków zawieszonych.
- W Javie istnieją również metody *suspend* i *resume*.
 - **Są niebezpieczne i nie należy ich stosować !!!**

Blokada obiektu w Javie (wersja ostateczna)

- Jeden wątek jest właścicielem – wykonuje kod synchronizowany
- Entry Set - wątki oczekujące na wejście w posiadanie zamka.
- Wait Set – wątki zawieszono poprzez metodę *wait*
- Wywołanie metody *notify* przenosi wątek z wait set do entry set
- Obiekt w Javie odpowiada monitorowi z **maksymalnie jedną zmienną** warunku. To rozwiązanie obniża wydajność synchronizacji - każdy wątek po obudzeniu, musi sprawdzić czy obudziło go zdarzenie na które czekał.
 - W przypadku producenta - konsumenta z ograniczonym buforem mamy dwa typy zdarzeń (bufor niepełny oraz bufor niepełny)

Producent konsument z wykorzystaniem metod wait/notify

```
class ProducentKonsument {
    int Licznik=0,in=0,out=0;
    int Bufor[N];

    public synchronized void Wstaw(int x) {
        while (Licznik==N)
            try { wait();}
                catch(InterruptedException e) {;}
        Bufor[in]=x;
        in=(in+1)%N;
        Licznik++;
        notifyAll();
    }

    public synchronized int Pobierz() {
        while (Licznik==0)
            try { wait();}
                catch(InterruptedException e) {;}
        int x=Bufor[out];
        out=(out+1)%N;
        Licznik=Licznik-1;
        notifyAll();
        return x;
    }
};
```

- Słabość metod wait/notify - trzeba „do skutku” sprawdzać warunek.

Synchronizacja w Javie, a monitory.

- W monitorze możemy zadeklarować wiele zmiennych warunkowych.
- Klasa w Javie w przybliżeniu odpowiada monitorowi z jedną zmienną warunkową.
- Różnice są widoczne w przypadku rozwiązania problemu producent-konsument.
 - Wersja z monitorami wykorzystuje dwie zmienne warunkowe
 - W wersji w Javie konsument oczekujący na pojawienie się elementu w buforze może zostać powiadomiony przez innego konsumenta.
 - Z tego powodu po obudzeniu należy raz jeszcze sprawdzić warunek (pętla while).
- Brak zmiennych warunkowych prowadzi do niskiej wydajności: np. budzeni są wszyscy czekający konsumenci ale tylko jeden z nich może kontynuować.
- Specyfikacja Javy mówi, że wątek wywołujący metodę notify kontynuuje pierwszy.
 - Odpowiada to semantyce Mesa.

Biblioteka POSIX Threads - implementacja monitora

- Dostarcza typy i operacje dla semaforów (`sem_t`) oraz mutexów (`pthread_mutex_t`) realizujących wzajemne wykluczanie.
- Dostarcza typ (`pthread_cond_t`) dla zmiennych warunkowych i niepodzielną operację `pthread_cond_wait(condition,mutex)` usypiającą wątek na zmiennej warunkowej i jednocześnie zwalniającą blokadę mutex. Po obudzeniu wątku oczekującego na zmiennej warunku (przez `pthread_cond_signal` albo `pthread_cond_broadcast`) nastąpi **ponowna automatyczna re-akwizycja mutexu, przed powrotem z funkcji `pthread_cond_wait`.**
- Ponadto mamy operację na zmiennych warunkowych `pthread_cond_signal` (obudza jeden zawieszony wątek) i `pthread_cond_broadcast` (obudza wszystkie zawieszony wątki).

```
pthread_mutex_t mutex; // Realizuje wzajemne wykluczanie wew. monitora

void Funkcja_Monitora() {
    pthread_mutex_lock(&mutex); // Wejście do monitora
    .....
    if (          ) {
        pthread_mutex_unlock(&mutex);
        return; // Teraz też opuszczamy monitor - pamiętać o return !!!
    }
    .....
    pthread_mutex_unlock(&mutex); // Opuszczenie monitora
}
```

POSIX Threads - zmienne warunkowe monitora

- Każda zmienna warunkowa deklarowana jest jako zmienna typu `pthread_condition_t` i inicjowana przy pomocy `pthread_cond_init`:

```
pthread_cond_t condition;  
pthread_cond_init(&condition, NULL);
```

- Jeżeli wątek przebywający wewnątrz funkcji monitora (a zatem posiadający mutex), zechce wykonać operację wait na zmiennej warunku, może wykonać następujący kod:

```
// Zwolnienie muteksa i oczekiwanie na zmiennej warunku.  
pthread_cond_wait(&condition, &mutex);  
// Obudzenie nastąpi po wykonaniu operacji signal lub broadcast  
// i re-akwizycja muteksa.
```

- Wątek chcący wykonać operację signal monitora (i przebywający wewnątrz monitora tzn. posiadający muteks) wykonuje następujący kod:

```
// Czy to jest semantyka Hoare'a czy też Mesa ?  
pthread_cond_signal(&condition);
```

Przekazywanie komunikatów (ang. message passing)

- Dostarcza dwie operacje.
 - *send*(odbiorca,dane)
 - *receive*(nadawca,dane)
- Send i receive mogą wymagać podania kanału.
- Idealne dla problemu producent konsument.
- Na ogół wymaga kopiowania danych => możliwy spadek wydajności.
- Dobra metoda synchronizacji dla systemów rozproszonych.
 - Wydajna realizacja pamięci współdzielonej w systemie rozproszonym jest bardzo trudna.

Typy operacji send oraz receive

- Blokujące send i blokujące receive.
 - Obydwa procesy są zablokowane do momentu przekazania komunikatu.
 - Nazywane *spotkaniem* (Ada, CSP, Occam, Parallel C)
- Nieblokujące send i blokujące receive.
 - Proces wywołujący send nie musi czekać na przekazanie komunikatu.
 - Komunikat umieszczany jest w buforze
- Nieblokujące send i nieblokujące receive.
 - Żaden z pary procesów nie musi czekać na przekazanie komunikatu.
 - Operacja receive sygnalizuje brak komunikatu.
 - Dodatkowa operacje test_completion i wait_completion.

Implementacje przekazywania komunikatów

- Spotkania w Adzie
- Gniazda
 - Wykorzystujące protokół TCP/IP
 - Gniazda domeny Uniksa.
- Biblioteki PVM oraz MPI.
 - Zaprojektowane z myślą o obliczeniach równoległych.
- Zdalne wywołanie procedury (ang. remote procedure call, RPC)
- Zdalne wywołanie metody (ang. remote method invocation, RMI)
- Kolejki komunikatów w Uniksie
- Nazwane (i nienazwane) potoki w Uniksie